

Kakor razvidno, bili so v raznih deželah najrazličnejši nazori pri določitvi opravilne doklade. Večina dežel je določila opravilne doklade po številu razredov, kar je tudi najbolj naravno. Vendar bi se moralo pri tem ozirati na naše razmere. Če pregledujemo število šolo obiskujočih otrok, vidimo, da so posebno nekatere jednorazrednice preobljudene. Nahajamo pa tudi dvorazrednice, ki imajo manjše število šolagodnih otrok kakor marsikaka jednorazrednica. Vendar je pa opravilna doklada sedaj za vse jednorazrednice jednaka. Deloma se je skušala krivica s tem poravnati, da so se taka mesta uvrstila v III. plačilni razred. Kako pa v bodoče, kadar se uvede, personalni plačilni zistem, za kojega se v teku cele razprave ogrevamo? Mislim, da ne bi bilo napačno, ako bi se za jednorazrednice določilo v interesu šole takole:

- a) Učitelji na takih jednorazrednicah, ki štejejo nad 40 a ne čez 80 šolo obiskujočih otrok, dobé po 5letnem zadovoljivem službovanji na isti šoli 50 gld. opravilne doklade.
- b) Opravilno doklado 50 gld. dobijo takoj učitelji takih jednorazrednic, kjer je število šolo obiskujočih otrok čez 80 a ne čez 160. Ta doklada se poviša po 5letnem zadovoljivem službovanji na 100 gld.
- c) Učiteljem takih jednorazrednic, ki imajo poučevati nad 160 otrok, naj se izplača takoj opravilna doklada 100 gld. Opravilne doklade za dvo- ali trirazredne šole naj bi znašale 100 gld., za štirirazredne 150 in za pet- ali večrazredne šole 200 gld. Približno tako je na Češkem, približno tako tudi na Nižjem Avstrijskem in Moravskem. V teh deželah je šolski zakon zares vzorno sestavljen ter je tudi novejšega izvora in so se tudi učiteljske želje upoštevale. —iē.

Kulturne slike s Kranjskega.

(Spisal Jos. Ciperle.)

22. Priseljevanje tujcev.

Prva novotarija, koju so vpeljali Franki, in koju so pozneje nadaljevali Nemci na slovenski zemlji, so bili takozvani najemi ali fevdi. Znano je namreč, da je cesarju ali kralju pripal v podjarmljenih deželah ves oni svet, ki je bil pust, ali brez gospodarja. Ta svet je delil potem, kakor in komur ga je hotel. Dajal ga je pa vedno le svojim pristašem, ki so se posebno odlikovali v bojih, ali pa škofom in samostanom. Tako so prišli prvi Franki in Nemci na slovenska tla.

A ravno v stari slovenski Karantaniji je bilo takrat premnogo sveta brez gospodarja. Saj smo čuli, koliko naše krvi so prelili Rimljani, Hunci, Longobardi, Obri i. dr. v prejšnjih dobah. Tedaj ravno po naših krajih so se naseljevali najbolj po gostem tujci; in razume se tudi, da se je med vsemi slovanskimi rodovi pogubilo našega naroda največ.

Tudi naš narod je izgubil s časom popolnem pravo do svojega posestva. Saj med njim ni bilo tako strogo prikrojenih posestev nikdar, kakor med Nemci. Kar je bilo sveta, bil je lastnina občine. Tudi našemu narodu so odmerili Franki potem zemljo: toliko je tvoje, toliko sosedovo. Tudi naš narod je postal s časom najemnik. Njegova ni bila zemlja več, smel je le uživati to, kar je rodila zemlja. A še tega ne vsega. Nekaj je moral dati pred vsem svojim novim gospodarjem. Prvič sedaj je bil primoran plačevati davke, najprvo sevé kar naravnost s pridelki, pozneje v denarji. Ker je moral dajati to Frankom, imenoval je Slovenec davke „franke“, kakor se še sedaj čuje med narodom.

Iz svobodnega naroda je postal narod služnjev. Saj ni bil Slovenec več gospodar, saj ga je lahko novi gospodar prognal iz njegovega doma, kedar je hotel. Da, to je istina, žalostna istina. V tem nas prepriča neko pismo Ljudevita Pobožnega iz leta 828, tedaj kmalu po smrti Karola Velikega. V tem pismu se imenuje „Slovén“ — „sclavus vel servus“, to je služni človek. Zares značilen je ta izraz za popožnost Ljudevita Pobožnega!

Tožna je bila vedno zgodovina našega naroda, a najžalostnejša se pričenja z ono dobo, v koji so se začeli šopiriti tujci po naših krajih. Tuji napuh pa tlači še dandanes naše brate živoče izven Kranjskega. Tu se obožava nemška manjšina na vsakoršen način, drugod se prezira slovenska. Slovenci na Kranjskem bi pa lahko bolj uplivali na ojačenje slovenske narodnosti drugod, ko bi jim ne manjkalo odločnosti in samozavesti. Odločni so le takrat, kadar je treba mahniti svojega brata.

23. Fevdniki na Kranjskem.

Med prvimi najemniki so bili Brižinski škofje (Freisingen) na Bavarskem. Dne 30. junija 973 podari nemški cesar Oto II. Brižinskemu škofu Abrahamu velik kos zemlje na Gorenjskem v Selški in Poljanski dolini. Središče ti posesti je bila Loka. Leto 1160 so imeli ti škofje že 4.700 oralov zemlje na Kranjskem. Imeli bi jo morda še danes, da jim jo niso vzeli Francozi v začetku sedanjega stoletja.

Dne 10. aprila 1004 so dobili še Briksenški škofje, ali kakor so se tudi imenovali Sebenski škofje, kos tedanje Kranjske marke, ležeče med Bohinjsko in Podkorenjsko Savo. Središče temu posestvu je pa bil naš divni Bled. Na te škofo spominja še dandanes vas Sebenje pri Bledu.

Brižinski in Briksenški škofje so v zvezi z Oglejskimi patrijarhi pridno razširjali krščansko vero po Kranjskem.

Med drugimi najemniki je imenovati v prvi vrsti isterskega grofa Vernharda, kojemu je bil lastnina ves oni svet, ki se razprostira na severo vshodu od Loke proti Kranju. Njegov nečak Urh je bil od 1058 do 1070 mejni grof Kranjski, ter je imel tudi lastno posest na vzhodu od Radovljice.

Velikanske posesti, posebno po Notranjskem, so imeli Oglejski patrijarhi, ki so bili tudi, kakor smo že čuli, trikrat mejni grofi na Kranjskem.

Drugi manj imoviti fevdniki na Kranjskem so pa bili: grofi Meranski (začasno) in Celjski, nadškofje iz Solnograda, škofje Krški, samostana Botrinje (Viktrink) in Sv. Pavel na Koroškem, Turjačani, kojih ime se prvič čita v neki listini iz leta 1060, in zraven teh še mnogo drugih nemških grofov in grofičev.

A o imovitih Slovencih ni sledú.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz Kranjskega okraja. Glavno zborovanje učiteljskega društva v Št. Juriju pri Kranju. Bilo je v dan 6. maja — res pravi majniški dan, ki je zvalil v naš dični Št. Jurij lepo število gospic učiteljic in gospodov učiteljev k glavnemu zborovanju takajšnjega učiteljskega društva. Veselih obrazov so si hiteli daljni kakor bližnji kolege in kolegije nasproti. Pozdravi in prijetno kramljanje se je šele nehalo, ko so se zaprla za nami vrata šolskega poslopja, kjer je gospod predsednik Dragotin Česnik otvoril zborovanje z dičnim pozdravom na vse prisotne ter izrazom srčnega veselja na tako obilni udeležbi. Posebe se je še spominjal v pozdravu prisotnega gosp. tovariša Razpotnika iz Kamniškega okraja.

Nato je tajnik gospod Kuhar poročal o delovanju odbora od zadnjega zborovanja do tega dne; blagajnik gospod Fran Luznar predložil nam je gmotno stanje društva, meneč, da je še dosti povoljno.

Kot tretja točka bilo je poročilo: „Kako naj učitelstvo Kranjskega okraja proslavlja 50letnico vladanja Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I.“ Poročevalca gosp. nadučitelj Dragotin Česnik in Luka Jelenec.

Prvi se je dvignil gospod poročevalec Drag. Česnik ter predlagal in v dičnem govoru osnoval svoj predlog, namreč: Učiteljstvo Kranjskega šolskega okraja naj v proslavo 50letnice Nj. Veličanstva našega presvitlega vladarja sestavi spis Kranjskega šolskega okraja.

Gospodu govorniku sledil je s svojim govorom gosp. nadučitelj Luka Jelenec, ki je v že omenjen namen predlagal ustanovitev bolniške blagajne.

Oba gospoda govornika sta svoje predloge dobro utemeljevala in utemeljila. Soglasno je bil vsprejet predlog prvega gospoda poročevalca, o drugem pa se je določilo, da se odloži na dan uradne konference 21. julija t. l.

Gospod nadučitelj Dragotin Benedik zbral je v svojem poročilu za predmet: „Kako naj si učitelj pridobiva ugled in upliv med narodom“. Z zdravim svojim humorjem, katerega je tu in tam vpletel v svoj govor, je vzbudil gospod govornik ob koncu živahno pohvalo.